

SPETS

SPråkstörning – Effekt av och Tillgång till olika behandlingsformer för barn i förskoleålder

Språkförskolekonferensen, 2021-09-16

Sofia Strömbergsson

Vilka är vi?

Anna Eva Hallin

Sofia Strömbergsson

Sara Burge

Anders Sand

Carmela Miniscalco

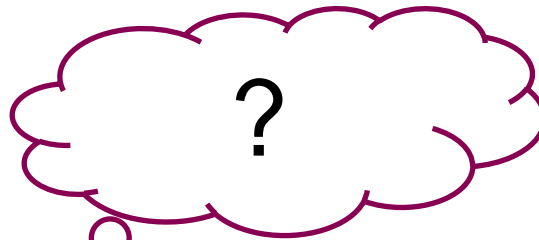
ki.se/spets

*Få SFS-platser
– vilka får plats?*

*Vilka barn
gynnas mest av
SFS-plats?*

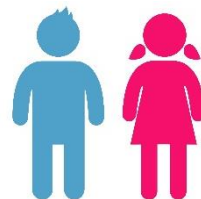
*”Vi VET att våra insatser
är värdefulla – men hur
kan vi visa det?”*

Vad vill vi veta?

Effekt och **tillgång** till olika behandlingsformer
för barn i förskoleålder

- Vilka barn har tillgång till språkförskola (SFS)?
 - Skiljer sig tillgången till SFS för individer av olika **kön**, **etnicitet** eller med olika **hemort**?

Tillgång till SFS

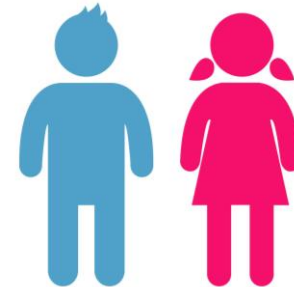

- Behovet överstiger tillgången
 - Grav DLD hos ca 0,5% av 3-5-åringar¹ (egentligen 1-2%²)
 - I Region Stockholm finns ~442-1768 barn med grav DLD³
 - I Region Stockholm finns 114 SFS-platser = 6-25% av behovet
 - Tillgången i andra delar av landet ännu lägre

1. *Översyn av logopedinsatser i språkförskolor*. Stockholm: Hälso- och sjukvårdsnämnden. (2009)
2. SOU 2016:46. *Samordning, ansvar och kommunikation –vägen till ökad kvalitet i utbildningen för elever med vissa funktionsnedsättningar*, Utbildningsdepartementet, Stockholm.
3. Statistiska centralbyrån. SCB statistikdatabasen (2019).

Tillgång till SFS

- Behovet överstiger tillgången
- Pojkar antas i högre grad än flickor(?)
 - DLD ungefär lika vanligt hos pojkar och flickor^{4,5}
 - Betydligt fler pojkar än flickor på SFS⁶

4. Tomblin, J B *et al.* (1997). Prevalence of Specific Language Impairment in Kindergarten Children. *JSLHR* 40, 1245–1260.
5. Norbury, C F *et al.* (2016). The impact of nonverbal ability on prevalence.... *JCPP* 57, 1247–1257.
6. Conti-Ramsden, & Durkin (2015). What Factors Influence Language Impairment? *FPL* 67, 293–299.

Tillgång till SFS

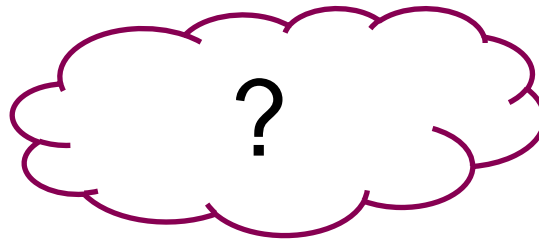
- Behovet överstiger tillgången
- Pojkar antas i högre grad än flickor(?)
- Flerspråkiga antas i högre grad än enspråkiga(?)
 - DLD något vanligare bland etniska minoriteter och socioekonomiskt utsatta grupper⁴
 - Språklig utredning för flerspråkiga barn är mer komplex
 - Flerspråkiga barn något överrepresenterade på SFS⁷

4. Tomblin, J B *et al.* (1997). Prevalence of Specific Language Impairment in Kindergarten Children. *JSLHR* 40, 1245–1260.

7. Burge, S. (2019). *Evaluation of responsiveness of Swedish receptive language assessments*. Masteruppsats, KI.

Vad vill vi veta?

Effekt och tillgång till olika behandlingsformer
för barn i förskoleålder

- Vilka barn har tillgång till språkförskola (SFS)?
 - Skiljer sig tillgången till SFS för individer av olika **kön**, **etnicitet** eller med olika **hemort**?
- Vad har insatserna på SFS för effekt?

Effekt av språkförskola

- Syftet med SFS
 - ”minska konsekvenserna av språkstörningen ur ett livsperspektiv”⁸

8. SLL, Hälso- och sjukvårdsnämnden (2013). *Uppdrag för logopedinsatser i språkförskola*.

Effekt av språkförskola

- Syftet med SFS
- Värdet med SFS, enligt logopedier och pedagoger
 - Mer än stärkt språklig förmåga!
 - ”Kommunikativt självförtroende”, tryggt omhändertagande, ...*

* Input från logopedier vid regionträff för språkförskolelogopedier inom SLL. 2019-10-09.

Effekt av språkförskola

- Syftet med SFS
- Värdet med SFS, enligt logopedier och pedagoger
- Värdet med SFS, enligt barn och föräldrar
 - Enl fld: bra för sociala relationer¹⁰, samt för barnets självkänsla och självförtroende¹¹
 - Enl barn: bra möjligheter till lek och sociala relationer¹⁰

9. Harvey & Spencer (2019). Specialist provision for language disorder... *CLTT* 35, 93–111.

10. Föhrer & Ancker (2000). *Språkstörda barn i förskola och skola: om barn med specifik språkstörning*. Stockholm: Socialtjänstförvaltningen.

Effekt av språkförskola

- Syftet med SFS
- Värdet med SFS, enligt logopedier och pedagoger
- Värdet med SFS, enligt barn och föräldrar
- Vad är viktigast för vårdtagaren?
 - Enl fld: Social inkludering, vänskap och självständighet¹¹
 - Enl barn: Stöttande, förstående omgivning, vänskap, tid för att ha roligt¹²

11. Roulstone, et al. (2012). *The preferred outcomes of children with speech, language and communication needs and their parents*. London: Department for Education.

Effekt av språkförskola

- Syftet med SFS
- Värdet med SFS, enligt logopedier och pedagoger
- Värdet med SFS, enligt barn och föräldrar
- Vad är viktigast för vårdtagaren?

- Är dessa önskade/upplevda positiva effekter utmärkande för just språkförskola som behandlingsform?
- Hur ska dessa upplevda värden mätas?

Effekt av språkförskola (+ ”vanlig” intervention)

- Kan ev effekt tillskrivas just SFS som behandlingsform?
→ Jämförelse mellan SFS och sedvanlig behandling

- Motsvarar ev effekt avsedd och önskvärd effekt?

=> stärkt **språklig funktion**?

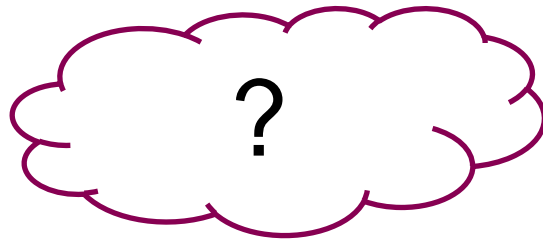
=> ökad **kommunikativ delaktighet**?

=> ökad **hälsorelaterad livskvalitet**?

Mer utvecklad
berättandeförmåga?

+ Intervjuer för ev
ytterligare aspekter

Vad vill vi veta?

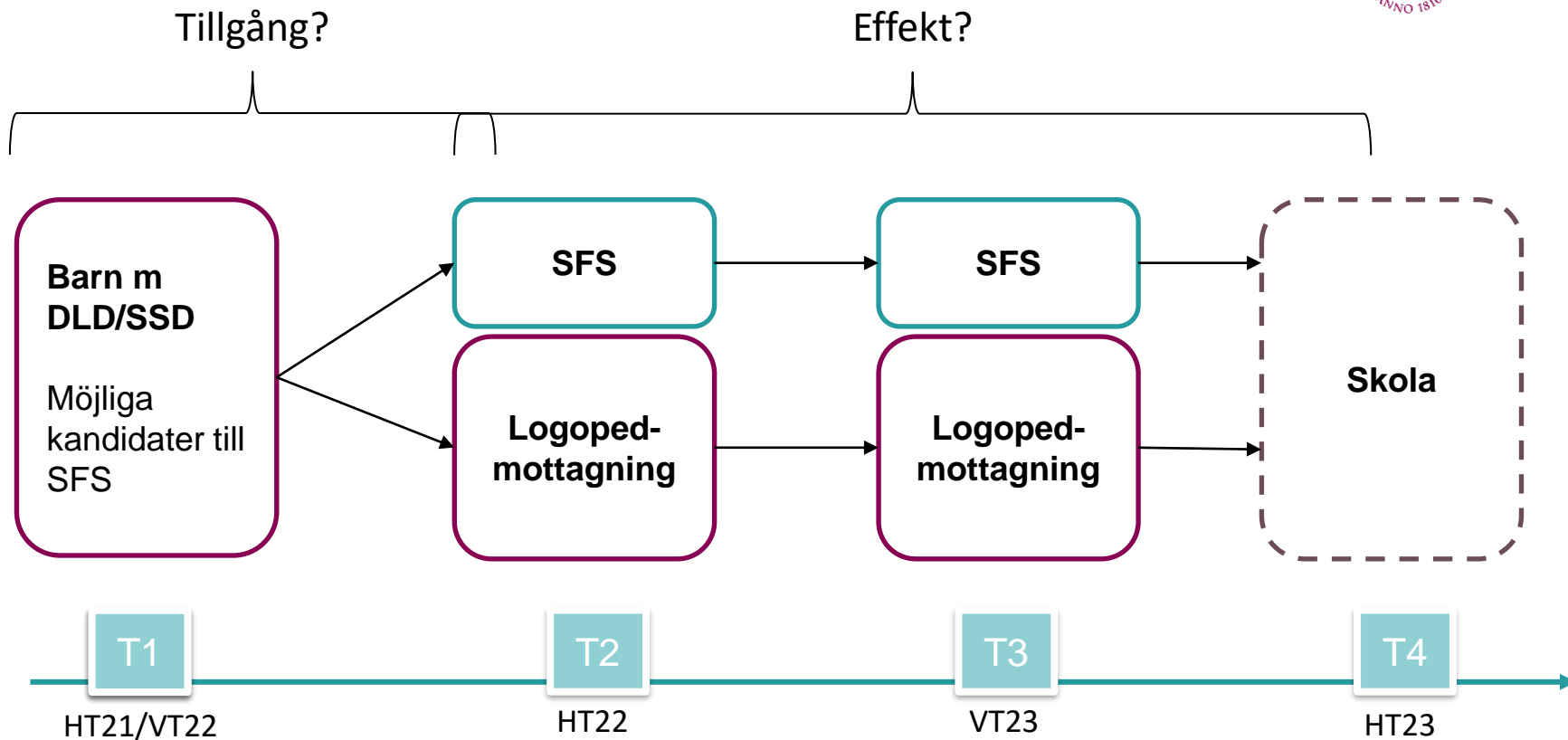

Effekt och tillgång till olika behandlingsformer
för barn i förskoleålder

- Vilka barn har tillgång till språkförskola (SFS)?
 - Skiljer sig tillgången till SFS för individer av olika **kön**, **etnicitet** eller med olika **hemort**?
- Vad har insatserna på SFS för effekt?
 - Vad är effekten av ett års behandling på SFS på utveckling avseende a) **språklig funktion**, b) **kommunikativ delaktighet**, c) **hälsorelaterad livskvalitet**, jämfört med sedvanlig behandling?

Hur ska vi ta reda på det?

Vilka faktorer styr tillgång till SFS?

Barn m
DLD/SSD

Möjliga
kandidater till
SFS

T1

HT21/VT22

- Logopedmottagningar i Region Stockholm och Göteborg
- Ålder: 2;6 – 4;6
- ”Enligt logopeds bedömning en varaktig språkstörning (och/eller taldyspraxi)”
- Logopedisk bedömning
 - Som den görs idag + FOCUS-34 => Standardiserat formulär
- Enkät svar från föräldrar
 - Demografiska variabler, FOCUS-34, PedsQL, SSF

Vilka faktorer styr tillgång till SFS?

Barn m
DLD/SSD

Möjliga
kandidater till
SFS

T1

HT21/VT22

- Logopedmottagningar i Region Stockholm
- Ålder: 2;6 – 4;6
- ”Enligt logopeds bedömning (och/eller taldyspraxi)”
- Logopedisk bedömning
 - Som den görs idag + FOCUS
- Enkät svar från föräldrar
 - Demografiska variabler, FOCUS

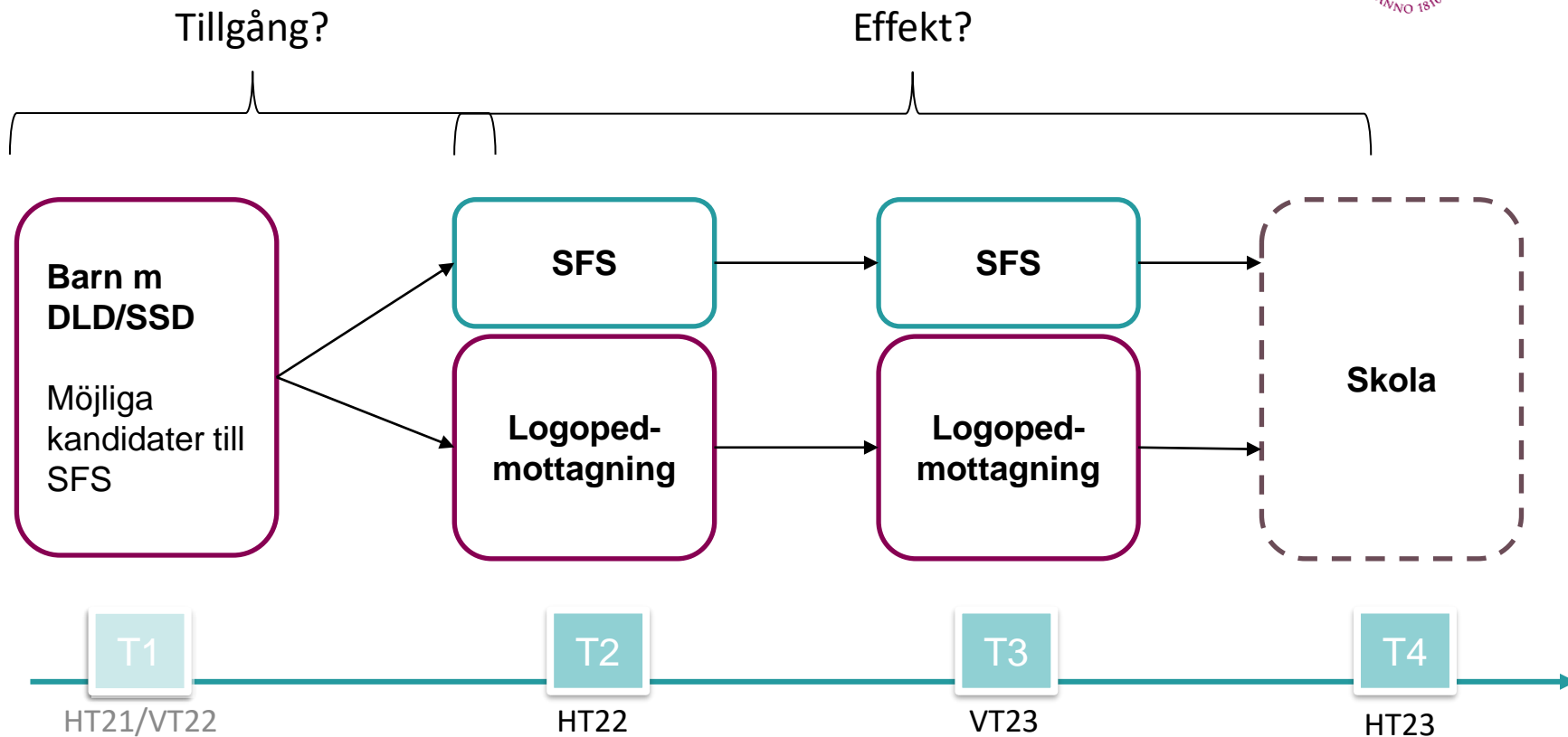
SPETS-mapp för (barnets ID):

Checklista innehåll:

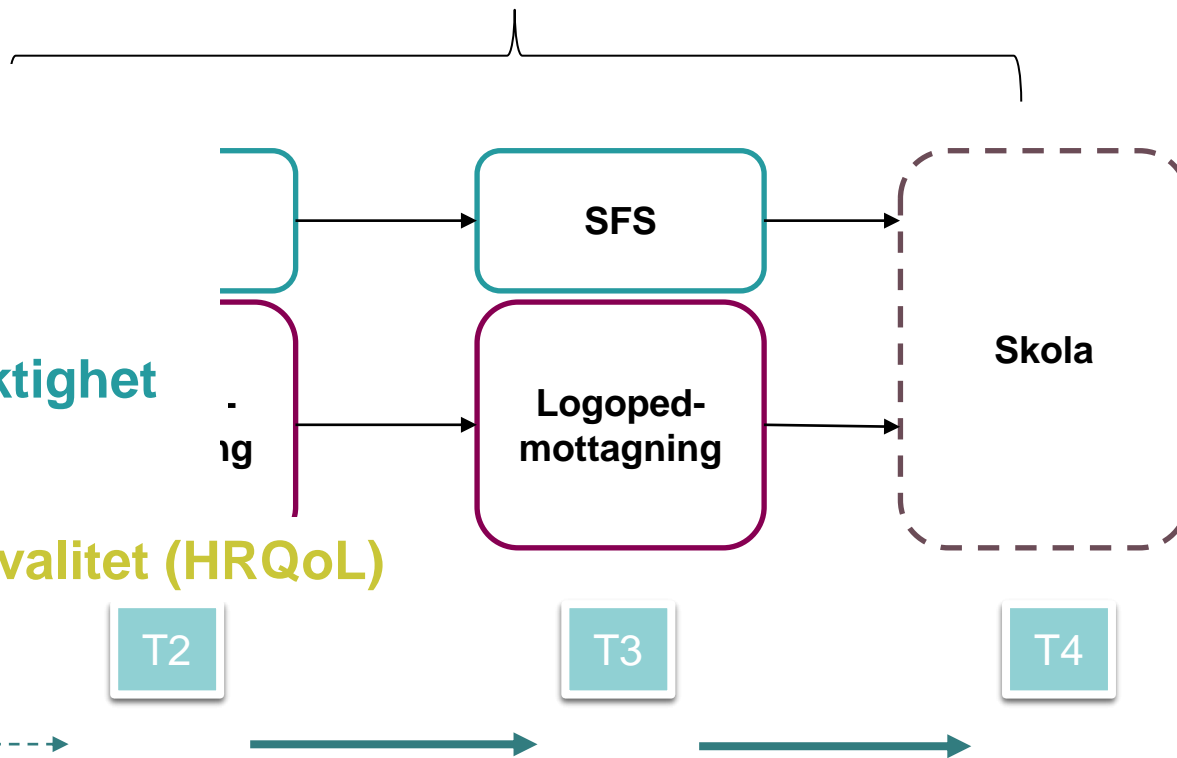
☐	Signerat samtycke
☐	Logopedisk bedömning: Testbaserade mått
☐	FOCUS-34 (ifylld av logoped)
☐	Uppgifter om ert barn
☐	FOCUS-34 (ifylld av föräldrar)

Inhämta utan att själv ta del av:

☐	PedsQL
☐	Styrkor och stress i föräldraskapet

Effekt?

språklig funktion

kommunikativ delaktighet

hälsorelaterad livskvalitet (HRQoL)

T1

T2

T3

T4

språklig funktion

kommunikativ delaktighet

hälsorelaterad livskvalitet (HRQoL)

språklig funktion

- Standardiserade test
NRDLS, TROG-2, CCC-2 (eller motsvarande, vid T1)
- Berättandeförmåga

MAIN / MAIN+; checklista
=> Metodutveckling inom projektet

språklig funktion

kommunikativ delaktighet

- Föräldraenkät

FOCUS-34

FOCUS®-34: Föräldraformulär

Fokus på
Kommunikation hos barn

Under

Sex år

Thomas-Stonell, N., Odén, B., Robertson, B., Walker, J. & Rosenbaum, P. © 2015. Översatt av Bringfelt, P.-A., Fäldt, A., Nilsson, L., Miracalco, C., Parry Weinfield, J., Kattison, Å., Leander, K., & Thunberg, G. 2017.

Barnets namn	<input type="text"/>	
Födelsedatum	År <input type="text"/> Månad <input type="text"/> Dag <input type="text"/>	FOCUS®-34 TOTAL POÄNG <input style="width: 50px; height: 20px;" type="text"/>
Ålder	År <input type="text"/> Månader <input type="text"/>	
Datum för ifyllande	År <input type="text"/> Månad <input type="text"/> Dag <input type="text"/>	
Tillfälle för ifyllande	Nr <input type="text"/>	
Fyllt av	<input type="text"/>	
Namn på logoped	<input type="text"/>	

Instruktioner:
FOCUS® är ett sätt att utvärdera effekten av insatser och lar en "ögonblicksbild" av barnets förmågor som de är idag. Några av uppgifterna kanske inte passar in på ditt barn just nu. I så fall, kryssa i svarsalternativet "Inte alls som mitt barn". Det kan hända att ditt barn börjar lära sig några av dessa färdigheter under insatsen, och genom att du fyllt i på detta sätt blir del möjligt att mäta förändringarna. Var snäll och kontrollera att du fyllt i alla frågor. Tack!

Definitioner:
"Fresta", "svaret", "tala", "ta" och "ord" syftar på muntligt tal till exempel "Mitt barn talar mycket". "Kommunicera", "samtal", "delta", "svare" och "ber om" kan syfta på olika sätt att kommunicera (tecken/bildstøtande hjälpmedel). Till exempel "Mitt barn kan kommunicera självständigt med andra barn". Var god notera att del finns ett underlag. Del 1, uppgift 13: "Mitt barn väntar på sin tur att tala", där "tala" innefattar alla sätt att kommunicera.

Föräldrar Sida 1 Thomas-Stonell, N., Odén, B., Robertson, B., Walker, J. & Rosenbaum, P. (2015). The FOCUS®: Focus on the Outcomes of Communication Under Six. Holland Bloorview Kids Rehabilitation Hospital, Toronto, Canada. <http://www.focusoncommunication.ca>. Translated with approval by Bringfelt, P.-A., Fäldt, A., Nilsson, L., Miracalco, C., Parry Weinfield, J., Kattison, Å., Leander, K., & Thunberg, G (2017).

Thomas Stonell, *et al.* (2010) Development of the FOCUS (Focus on the Outcomes of Communication Under Six), a communication outcome measure for preschool children. *Dev Med Child Neurol* 52, 47–53.

PedsQL 2

 Under den **SENASTE MÅNADEN**, hur mycket **problem** har ditt barn haft med...

FYSISKA FUNKTIONER (problem med...)	Aldrig	Nästan aldrig	Ibland	Ofta	Nästan alltid
KÄNSLOMÄSSIGA FUNKTIONER (problem med...)					
SOCIALA FUNKTIONER (problem med...)					
1. Att leka med andra barn	0	1	2	3	4

Föräldraenkät

Barnets HRQoL: PedsQL
Vårdnadshavares HRQoL: SSF

hälsorelaterad livskvalitet (HRQoL)

Varni *et al.* (2001) PedsQL 4.0: reliability and validity of the Pediatric Quality of Life Inventory... *Med Care* 39, 800–812.

Broberg (2018). *Styrkor och stress i föräldraskapet (SSF)*.

språklig funktion

NRDLS, TROG-2, CCC-2

Berättandeförmåga

kommunikativ delaktighet

FOCUS-34 (log, fld, ped)

hälsorelaterad livskvalitet (HRQoL)

PedSQL (barnet)

SSF (fld)

Kliniskt relevant förändring

- Vad betyder några poängstegs skillnad före-efter?
- Hur stor måste förändringen vara för att det ska betyda något för barnet/familjen?
- Finns det andra sätt att fånga om/att behandlingen haft effekt?

Kliniskt relevant förändring

Intervjuer med vårdnadshavare

- Vad hoppas ni att behandlingen ska ge?
- Vad upplever ni att behandlingen har gett?
- ...

T2

T3

Vilken behandling får barnet?

- Logopedisk behandling
- Pedagogiska anpassningar

Uppgifter om logopedisk behandling

Uppgifterna beskriver den logopediska behandling som barnet genomgått från T2 till T3.

Datum, T2 (= sista teststillfälle under HT22):

Datum, T3 (= första teststillfälle under VT23):

Direkta insatser

Beskrivning av pedagogisk anpassning

Datum:

Barnets namn:

Personalens namn:

Jag har känt barnet sedan (månad, år)

Barnets vistelsetid på förskolan är: (timmar/vecka)

På avdelningen finns förskollärare/speciallärare

På avdelningen finns barn

T2

→

T3

SPETS-mapp för (barnets ID):

Checklista innehåll:

- Signerat samtycke
- Logopedisk bedömning: Testbaserade mätt
- FOCUS-34 (ifylld av logoped)
- Uppgifter om ert barn
- FOCUS-34 (ifylld av föräldrar)

Inhämta utop att släuta delar

Uppgifter om logopedisk behandling

Uppgifterna beskriver den logopediska behandlingen som barnet genomgått från T2 till T3.

Datum, T2 (= sista teststillfälle under HT22):

Datum, T3:

Beskrivning av pedagogisk anpassning

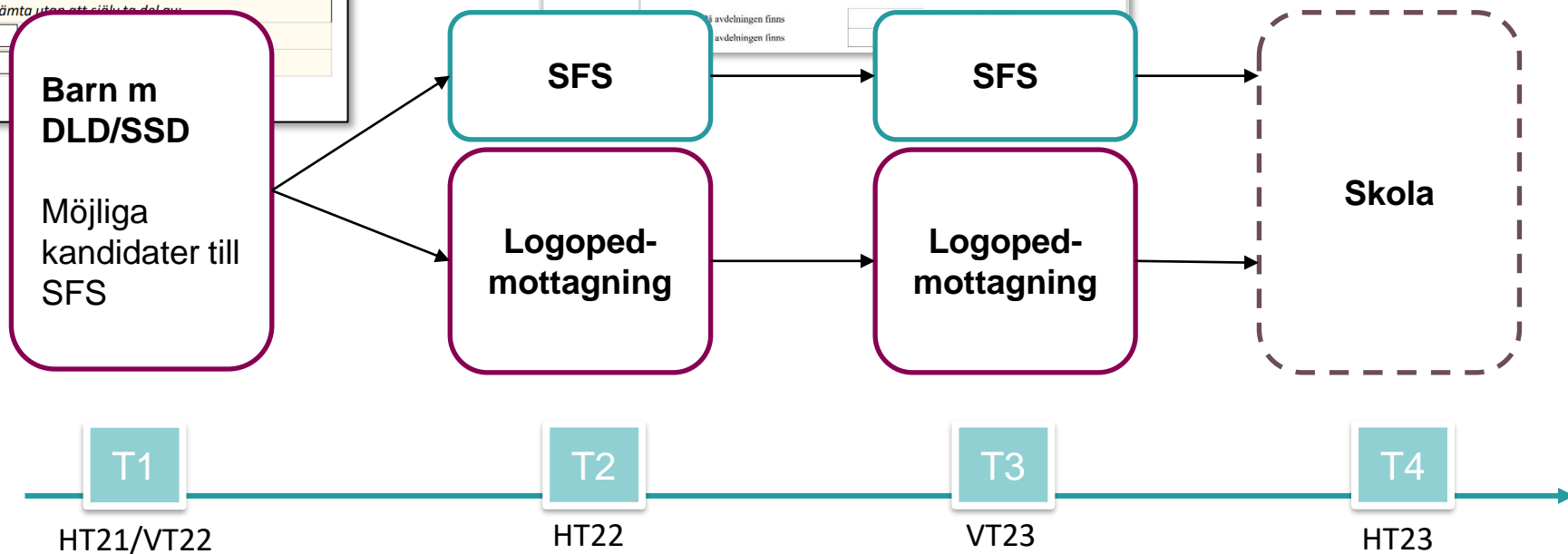
Datum:

Barnets namn:

Personalens namn:

Jag har känt barnet sedan (månad, år)

Barnets vistelsestid på förskolan är: (timmar/vecka)

Planer för närmaste tiden

- Rekryteringsstart 1 oktober!
- Examensarbeten, VT22:
 - Nationell enkät: Vad motiverar logopeder att remittera/inte remittera till SFS
 - Påbörjad analys: Samstämmighet mellan olika enkätinstrument
- Planera datainsamling T2/HT22

Vilken behandling får barnet?

- Vilka är de **viktiga ingredienserna** i interventionen?
- Balans mellan **meningsfull** beskrivning och **analyserbar** information

Vilken behandling får barnet?

- Logopedisk behandling
- Pedagogiska anpassningar

Uppgifter om logopedisk behandling

Uppgifterna beskriver den logopediska behandling som barnet genomgått från T2 till T3.

Datum, T2 (= sista testtillfälle under HT22):

Datum, T3 (= första testtillfälle under VT23):

Direkta insatser

Beskrivning av pedagogisk anpassning

Datum:

Barnets namn:

Personalens namn:

Jag har känt barnet sedan (månad, år)

Barnets vistelsetid på förskolan är: (timmar/vecka)

På avdelningen finns förskollärare/speciallärare

På avdelningen finns barn

Beskrivning av behandlingsinsatser

Baserat på ramverk beskrivet i Morgan et al. (2019), <https://doi.org/10.1111/1460-6984.12498>

Up	Generellt fokus	Mer specifikt	Definition/exempel	Vad har varit fokus för behandlingsinsatserna? (3 = "i mycket hög grad", 2 = "i hög grad", 1 = "till viss del"; 0 = "inte alls")
Uppg	Behandla barnets funktionsnedsättning och utveckla förmågor	Grundläggande kommunikativa förmågor	turtagning, delad/gemensam uppmärksamhet, lyssnande, icke-verbal/social interaktionsförmåga	
Dat		Språkförståelse	(överlappar med behandling av språklig uttrycksförmåga) följa instruktioner, förstå ord i instruktioner etc.	
Dat		Språklig uttrycksförmåga	ordförråd, meningsbyggnad – grammatik, morfologi, berättande	
Dir		Tal/artikulation	talproduktion, arbete enligt hierarki av ljudproduktion, fonologisk medvetenhet, auditiv diskrimination	
Ant	Uppnå funktionellt betydelsefulla förmågor och generalisering	Självövervakning	aktiviteter för att stärka barnets medvetenhet om egna tal- och språksvårigheter	
Ant		Generalisering	generalisering till vardagliga situationer och miljöer.	
Beh		Funktionell kommunikation	strategier och aktiviteter som hjälper barnet vara aktivt och delaktigt i vardagliga situationer.	
Indi	Stötta vuxna i utveckling av en stöttande kommunikationsmiljö	Föräldrainsikt och självförmåga	aktiviteter för att hjälpa vuxna runt barnet att förstå barnets svårigheter, vad som hjälper barnet och varför.	
		Föräldra-barn-interaktion	interaktionsstrategier, t ex följa barnets initiativ, kommentera barnets aktiviteter eller minska antalet frågor.	
Ev. k	Övrigt			

Beskrivning av pedagogisk anpassning

Datum:

Barnets namn:

Personalens namn:

Jag har känt barnet sedan

Barnets vistelsetid på förskolan är:

På avdelningen finns

På avdelningen finns

1. I jämförelse med jämnåriga barn utan tal-/språkpedagogiska anpassningar...

2. I jämförelse med jämnåriga barn utan tal-/språkpedagogiska anpassningar...

I den mån jag anpassar mitt sätt att prata

3. De viktigaste pedagogiska anpassningarna som jag/vi gör för detta barn är:

Genomföra aktiviteter i mindre grupp/enskilt

Bildschema för aktiviteter

Bild

Annat:

4. För var och en av följande aktiviteter

Ange ditt svar genom att ringa in ett av alternativen (mycket högre eller "mycket lägre").

Vid **av-/påklädning:** mycket högre

Vid **samling:** mycket högre

Vid **måltidssituationer:** mycket högre

Vid **bokläsning:** mycket högre

Vid **utombhusaktiviteter:** mycket högre

Vid **övergångar mellan aktiviteter:** mycket högre

... jämfört med det största barnet i klassen

5. Utan de pedagogiska anpassningarna

6. Med de pedagogiska anpassningar jag/vi gör kan barnet genomföra aktiviteter...

mycket mer självständigt än

mer självständigt än

lika självständigt som

mindre självständigt än

mycket mindre självständigt än

... jämnåriga barn utan tal-/språkstörning.

7. De pedagogiska anpassningar jag/vi gör för detta barn är...

mycket otillräckliga

otillräckliga

tillräckliga

Av de pedagogiska anpassningar jag/vi gör, är den enskilt viktigaste för detta barn:

Tack för dina svar!

Jag har svårare att reglera sina känslor

Jag har svårare att själv uttrycka sig

Vilken behandling får barnet?

Missar formulären viktiga ingredienser?
Synpunkter på formulärens **utformning**?

SPETS referensgrupp

- För att säkerställa genomförbarhet och klinisk relevans
- Prova ut enkäter/informationsmaterial
- Få uppdateringar om projektet
- Diskussioner om hur vi bäst möter behoven hos barn med DLD
- Välkommen att ansluta! sofia.strombergsson@ki.se

TACK för er uppmärksamhet!

1. *Översyn av logopedinsatser i språkförskolor*. Stockholm: Hälso- och sjukvårdsnämnden. (2009)
2. SOU 2016:46. *Samordning, ansvar och kommunikation –vägen till ökad kvalitet i utbildningen för elever med vissa funktionsnedsättningar*, Utbildningsdepartementet, Stockholm.
3. Statistiska centralbyrån. SCB statistikdatabasen (2019).
4. Tomblin, J B *et al.* (1997). [Prevalence of Specific Language Impairment in Kindergarten Children](#). *JSLHR* 40, 1245–1260.
5. Norbury, C F *et al.* (2016). [The impact of nonverbal ability on prevalence....](#) *JCPP* 57, 1247–1257.
6. Conti-Ramsden, & Durkin (2015). [What Factors Influence Language Impairment?](#) *FPL* 67, 293–299.
7. Burge, S. (2019). *Evaluation of responsiveness of Swedish receptive language assessments*. Masteruppsats, KI.
8. SLL, Hälso- och sjukvårdsnämnden (2013). *Uppdrag för logopedinsatser i språkförskola*.
9. Harvey & Spencer (2019). [Specialist provision for language disorder...](#) *CLTT* 35, 93–111.
10. Föhrer & Ancker (2000). *Språkstörda barn i förskola och skola: om barn med specifik språkstörning*. Stockholm: Socialtjänstförvaltningen.
11. Roulstone, *et al.* (2012). [The preferred outcomes of children with speech, language and communication needs and their parents](#). London: Department for Education.